

مجموعہ شعر پرِ سکہ

سحرِ شبِ دورِ افاق

www.ketab.ir



سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

راز، افسانه، ۱۳۳۲ -	سرشناسه
سفری به دور اتاق :	اوان و نام پدیدآور
رشت: نشر نهر، ۱۳۹۳.	مشخصات نشر
۵۶ ص.	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۷۴۲۱۰۰۰۰۰	شابک
فیبا :	وضعیت اثر
شعر فارسی - قرن ۱۲	نویس
PIRAT25 / الف ۱۳۹۳۲۱ ص ۷	وضو
۶۳/۱۸۵	رده کنگره
۳۳۷۰۳۵ :	رده ی دیوید
	شماره نشریات

نشر نهر

سفری به دور اتاق

نویسنده: افسانه راز

حروف چینی و صفحه آرا: کانون فرهنگی برگارا

طرح روی جلد: کانون فرهنگی برگارا

بیت چاپ: اول ۱۳۹۳

چاپ: چاپخانه غزل

تیراژ: ۱۰۰۰

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر در انحصار انتشارات برگارا می باشد.

هر گونه استفاده از این اثر به طور مستقیم یا غیر مستقیم ممنوع می باشد.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۸-۳-۶

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال

پریسکه، شعر کوتاه ایرانی

پریسکه یک قالب جدید شعر فارسی است که براساس فرهنگ اسلامی ایرانی و با رویکرد مقابله با ورود عرفان‌های نوظهور و عرفان‌های شرقی ایجاد گردیده‌است. بنیان این قالب شعری توسط آقای علیرضا بهرهی صورت گرفت. شعر پریسکه به صورت رسمی توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ثبت گردیده‌است و در حال حاضر یکی از قالب‌های پرمخاطب شعر فارسی می‌باشد. مسئولیت انجمن پریسکه سرایان ایران بر عهده آقای علیرضا بهرهی بوده که استاد فولادی به عنوان دبیر فنی انجمن بر روند سرایش پریسکه در سراسر کشور نظارت می‌نماید. پریسکه یک لغت اصل ایرانی است و واژه‌های زبان فارسی میانه محسوب شده و به معنای جرقه کوچک آتش است که هم‌اکنون ساکنان حاشیه زاگرس از قبیل مردم لرستان، کرمانشاه، کردستان، ایلام، غصب مازندران، بخش‌هایی از خوزستان و چند نقطه مرکزی کشور نیز با مقرری به اوست را گویش این واژه زیبا را استفاده می‌کنند. اگر شعر را شعله‌ور شدن احساس و خیال بنام پریسکه بخش کوچکی از این شعله می‌باشد که یک لحظه در ذهن رویایی کوچک و زودگذری را ایجاد می‌کند و تا مدتی ذهن درگیر تفکر درخصوص او می‌شود.

هدف از ایجاد قالب پریسکه به مردم باشد:

اول اینکه در سال‌های اخیر به سبب زندگی در حوزه شعر کوتاه مواجه بوده‌ایم که هر کس به فراخور ذوق خود نام‌های مختلفی چون هایکو، هایکوواره، طرح، کوتاه، شعر کوتاه بر اشعار کوتاه فارسی می‌گذاشت که هیچ کدام تمام‌کننده و کامل نبودند و در محتوا و فرم هم تفاوت چندانی نداشتند که به نام‌های متعدد خوانده شوند.

دوم اینکه واژه‌های نامانوس و خارجی به نام هایکو در ادبیات غربی ما وارد شده بود که گذشته از ورود نامیومون این واژه، هر چه قدر شعری ما را به این شعر به طبع آزمایشی مشغول می‌شدند باز به نام فرهنگ و ادبیات ما تمام نمی‌شدند و پایان به آن شعر ژاپنی اطلاق می‌گردید. در هایکو شاعر باید با ۵ هجا، ۷ هجا، ۷ هجا و در مجموع ۱۷ هجا شعر بگوید که به هیچ وجه با توجه به قواعد و شکل روزگار فارسی نمی‌توان یک شعر کامل و زیبا سرایش کرد. در زبان ژاپنی ما با فصل زمزمه و رو به هستیم. یک واژه در زبان ژاپنی حتی معنای یک جمله کامل ما می‌شود. پس نتیجه می‌گیریم هایکو در ادبیات ما یک مهمان ناخوانده است که شعری ما فقط باید از نوع نگاه و شیوه فعالیت هایکو سراهای حوزه (آسان) مطلع بوده و تجربیات مثبت آن‌ها را در قالب‌های شعر فارسی بکار ببندند. سوم اینکه با روی کار آمدن تفکرات ذن

در ژاپن و ورود این جریان فکری مذهبی در هایکو به شکلی که اگر نگوییم جزء لاینفک هایکو شده حداقل جزء همراه هایکو گردیده است. هم‌زمان با ورود هایکو به کشورهای شرق و غرب تفکرات ذن و بالطبع اندیشه‌های بودیسم با کارکردهای کم حساسیتی چون طبیعت‌گرایی و عشق به طبیعت هر چند که بعدها به طبیعت‌خدایی تغییر مسیر می‌دهند و همچنین تعالیم مکاتب شینتو و کنفوسیوس در این کشورها گسترش می‌یابد که کشور اسلامی ایران نیز استثناء نبوده است. این تعالیم و دستورها تحت عناوینی چون عرفان‌های نوظهور و عرفان‌های شرقی از طریق شعر و سبوت بیشتری در اذهان جوانان و نوجوانان شکل می‌گیرد.

سابقه شعر کوتاه در ایران

سابقه شعر کوتاه در ایران به دوران بسیار قدیمی بازمی‌گردد. در تاریخ ادبیات فارسی کهن‌ترین شعر کوتاه فارسی به پیش از اسلام «خسروانی» برمی‌گردد که متأسفانه فقط چند شعر از این نوع در دسترس می‌باشد. گذشته از دو بیتی و رباعی که معروف‌ترین قالب شعر کوتاه کلاسیک می‌باشد، قالب‌های دیگری نیز در گوشه و کنار ایران وجود دارند که هر کدام به فراخور فرهنگ، آداب و رسوم و طبیعت آن منطقه شکل گرفته است.

«لیکو»^۱ اعم از لیکوهای بلوچستان و لیکوهای جنوب کرمان که تشابه فراوانی با هایکو و گریزی به طبیعت داشته است. سطوح مختلف زندگی قوم کهن بلوچ را در بر می‌گیرد. اما این نوع شعر بیشتر از هر کوه

که تا حد فراوان شعری شخصی است می‌باشد و لذا فهم لیکو حداقل در منطقه سرایش آن برای عام آسان و راحت می‌باشد.

- چهل سرود (چهل سرو) در لرستان و بخش‌هایی از ایلام و کرمانشاه که تماماً تک بیت‌های هجایی با مضامین عاشقانه، امید و آرزو یعنی سرودح ائمه علیه‌السلام به ویژه مولاعلی می‌باشد.^۲

- ترانه‌ها و اشعار کوتاه محلی در مناطق شمالی و دیگر نواحی ایران که تمامی

۱ - لیکو: نوعی تک‌بیتی است در وزن هجایی و با همراهی ساز سرود یا سرود قیچک خوانده می‌شود. شعرهای نلکتوب که سینه به سینه در میان قوم بلوچ جاری است. لیکو را پروای شکل‌گیری از واژگان ادبی است. واژگان لیکو همان کلمات گفت و گویند که بی‌هیچ آداب و تریبیتی بر زبان می‌گذرند. (صد لیکو - سرودهای بلوچ - گردآوری و برگردان منصور مومنی، نشر مشکى، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۴) ص ۱۲

۲ - چهل سرو به معنی چهل سرود، یا چهل تک بیت است که هم چون فال حافظ برای پی بردن به قصد انجام کاری و نیتی که فال گیرنده در دل دارد انجام می‌گیرد این شیوه کار در لرستان و غرب کشور به ((فال چهل سرو)) معروف است ابیات فال «چهل سرو» رایج در این مناطق شاعرشناخته شدمای و همچنین تاریخ سرایش خاصی ندارند. هر چه هست ساخته و پرداخته ذهن خلاق و پاک و بی‌الایش مردمان این دیارند و از آن‌جا که از دل صاف و صفای باطن آنان برخاسته‌اند، لاجرم بر دل می‌نشینند و در باورمندی مردمان این دیار نقش ماندگار دارند (چهل سرو و چنه چنه) علی مردان عسکری عالم، انتشارات افلاک، چاپ دوم، خرم

این نوع از شهرها خود جوش، کوتاه، سهل الحفظ و سهل الهضم بوده و هیچ گونه تأثیری از هایکو یا شعر کوتاه چینی نپذیرفته‌اند.

ویژگی‌های پریسکه: شعر پریسکه متشکل از حداکثر ۴ بند یا فصل می‌باشد که در قالب‌های سپید و نیمایی سروده شده و در صورت امکان شاعر می‌تواند در یک فصل شعر را شروع و پایان دهد که بر خلاف هایکو هیچ گونه محدودیت محتوایی ندارد. شعر پریسکه تأکید بر تصویرسازی ایهام‌افکنی و آدار کردن مخاطب به فکر مورد موضوع مطرح شده در شعر و ارتباط درونی و بیرونی اجزاء شعر باهم را دارد. پریسکه می‌تواند مقفا هم باشد به شرط آنکه فصل‌ها با هم مساوی نبوده و به نسبت یک بیت کلاسیک محسوب نشوند. نحوه ی چینش و کوتاه و بلندی فصل‌ها در اختیار خود شاعر است و شاعر می‌بایست با در نظر گرفتن شرایط زبانی و سبک و ابی ژرف ساخت پریسکه در دو محور عمودی (بدیع معنوی) و افقی (بدیع نحوی) نسبت به تغییر فصل‌ها و کوتاه و بلندی آنها اقدام نماید . در هر فصلی که شعر نسبت به تغییر نفس داشته و یا شعر دچار سگته یا توقف می‌شود زیاتر آن است به

فصل بعدی برود مگر در صورتی که آن سگته و توقف عینا در تمام فصل‌ها تکرار شود که در آن صورت استفاده از هارونی صحیح ، موسیقی زبانی مناسبی ایجاد خواهد شد .

بهتر است در هر فصل از یک فعل استفاده شده و زیاتر آن است که به دلیل محدود بودن عرصه ی پریسکه ، از هر واژه نقطه ی پایان استفاده نشود مگر آنکه واژه برگزیده شده به حدی در محور همنشینی و جانمایی درست نشسته باشد که برای مخاطب ، تنفر شنیداری ایجاد ننماید. در پریسکه باید در جهان را در یک نگاه خلاصه کرد.

برگرفته از کتاب سپیداری باران می‌پیچد

۳- بی‌مناسبت نیست در اینجا دربارۀ پیدایش شعر کوتاه در چین که بسیاری از محققان بر این باورند که فرم شعر کوتاه ایرانی از چین گرفته شده است، توضیحات مختصر بدهم. شعر کوتاه چهارمصراعی چینی در دوران سلسه تانگ (۶۱۸-۹۰۷م) به عنوان یک فرم مهم شعر شناخته شد. بعضی از این نوع شعر در زمان ساخته شدن شهرت پیدا کردند و همراه با ساز خوانده می‌شدند (پیدایش هایکو) ناهوگو ناواراتانی انتشارات بهجت، چاپ اول، تهران، ۱۳۹۰، ص ۱۳.

شعر پریسکه شعر امروز است و شعر امروز را باید در کارنامه ی شاعران معاصر جستجو کرد. افسانه راز یکی از آن شاعره های معاصر است که تقریباً سرایش شعر در تمام قالبهای متعارف شعر فارسی را تجربه نموده و دارای آثار قابل تاملی در عرصه ی غزل، ترانه و سپید می باشد، که مورد وثوق اکثر بزرگان شعر و ادب کشور قرار گرفته است.

با توجه به تجربه و علاقه ی ایشان در زمینه ی شعر کوتاه، در ماه های اولیه ایجاد شعر پریسکه به جرگه پریسکه سرایان کشور پیوست و در کمترین زمان توانست پریسکه های بی نظیر و موفقی را بسراید.

از ویژگیهای شعر پریسکه افسانه راز می توان به خلق تصویرهای متعدد و چند لایه در شعر اشاره کرد. گاهی تعدد این تصاویر به حدی می رسد که شعر سهل المتنع ایشان را تا حدی املغض نشانی دهد.

از دغدغه های اصلی شعر پریسکه می توان به بیان مشکلات اجتماعی با نگاهی تیز بین و متفاوت اشاره کرد.

بضاعت قلم ایشان به گونه ای است که هر ساله در سالهای آتی، بیش از پیش به عنوان یک شاعره فعال و مریخی در سطح کشور مطرح گردد.

علی رضابهرهی